

A visegrádi országok könyvtárosainak további válaszai a digitális kor kihívásaira

JÁVORKA Brigitta

A visegrádi országok könyvtárosai – immáron hagyományosan – évente tartott konferencián tárgyalják meg a régió könyvtári ügyeinek aktuális fejleményeit. A legutóbbi konferenciára 2016. május 31. és június 1. között került sor Brnóban *Libraries V4 in the decoy of digital age* (A V4 könyvtárak a digitális kor csapdájában) címmel. A téma-meghatározás általánosabb jellegéből adódóan a – régió országain kívülről is érkező – résztvevők átfogó képet nyerhettek a szakmát foglalkoztató kérdésekről és az azokra adható válaszokról, nem egyszer fedezve fel párhuzamosságokat mind a kérdésfelvetés, mind a lehetséges problémamegoldás tekintetében.

A konferencia előadásainak jelentős részét már bemutatta *Dancs Szabolcs* a Könyvtári Figyelő 2016. évi 4. számában. Ez az írás kiegészítésül szolgál az általa elmondottakhoz két további szekció (Poszter és Könyvtárosi hivatás) munkájának ismertetésével. A két szekció által tárgyalt témák ugyan eltérnek az előzőektől, de nem kevésbé fontosak. A *Poszter szekció*ban vegyes témájú munkákkal találkozhattunk, míg a *Könyvtárosi hivatás szekció*ba tartozó előadások főleg arra tértek ki, milyen a foglalkoztatási helyzet az egyes országokban, illetve milyen kompetencia és szakmai fejlesztés segítségével tudnak majd az új kihívásokra hatékony válaszokat adni a könyvtárosok.

Poszter szekció

Lengyel Réka (MTA Irodalomtudományi Intézet) *Újra felfedezett kincsek: a Széll Farkas könyvtár elérhetősége a Google Books-on* címmel készített poszter prezentációt. Széll Farkas (1844–1909) író, költő, ügyvéd és a debreceni bíróság vezetője volt, számunkra különösen azért fontos, mert mindemellett szenvedélyes

könyvgyűjtő is volt: könyvtárában több mint 2700 cím, összesen több mint 3350 kötet volt. A 16–19. századi kötetek a családtól a Cseh Nemzeti Könyvtárba kerültek, majd a Károly Egyetem 2007–2009 között lefolytatott projektje során digitalizálták és feltöltötték az állományt a Google Books felületére. Az értékes dokumentumok között vannak olyanok, amelyek az utolsó fennmaradt példányok az adott kiadásból, és közülük 333 példány kézirat. Az első ismert katalógust 1932-ben állították össze az állományról. A nyomtatott dokumentumok többsége Magyarországon és Németországban (magyar és német nyelven) született, de jelentős számban fordultak elő latin, francia, angol és olasz művek, kisebb mennyiségben pedig cseh, szlovák, görög, spanyol és román alkotások. Többségük a magyar irodalomhoz, történelemhez, nyelvhez kapcsolódik. Vannak közöttük fikciós és szaktudományi munkák, továbbá szótárak, enciklopédiák, történelmi források, teológiai, filozófiai és tudományos munkák.

A tudományos közösség számára a gyűjtemény az 1960–70-es években vált elérhetővé, amikor egy részét mikrofilmen rögzítették és az MTA könyvtárába is elküldték, de nyomtatásban nem jelent meg hozzá katalógus.

A digitalizálási projekt során az adott kor magyar vonatkozású dokumentumainak legnagyobb arányú digitalizálása valósult meg. Az MTA Irodalomtudományi Intézetében 2016-ban indítottak egy projektet online adatbázis és korpusz létrehozására Széll Farkas digitális gyűjteményéről.

Béres Judit, a Pécsi Tudományegyetem oktatója (azóta már a Könyv, Könyvtár, Könyvtáros című folyóirat főszerkesztője) *A közép-európai 2020-as biblioterápia projekt* címmel készített posztert mutatta be a kollégáknak. A 2016-ban indult projekt a fiatalokat és a fiatal felnőttek csoportját célozta meg. A nemzetközi együttműködésbe a könyvtárosok mellett bekapcsolódtak még a biblioterapeuták, ifjúságsegítők, szociális munkások, pszichológusok, civil szervezetek és a nemzeti biblioterapeuta társaságok képviselői Magyarországról, Finnországból, Olaszországból, Szlovákiából, az Egyesült Királyságból és Lengyelországból.

A cél az innovatív technikák ötvözése volt olyan tanulási keretrendszer és adatbázis kialakítására, amely valamennyi partner számára használható, és hozzáadott értéket képvisel a gyakorlatban is, a körülményekhez való minimális alakítás mellett. Az adatbázis létrehozásával láthatóvá, átvehetővé válnak majd a bevont területek jó gyakorlatai is.

A projekt által támogatott tevékenységek a következők voltak: biblioterápiás foglalkozások, karrier-tanácsadás fiataloknak, tréningek és szupervíziós tanácsadások és biblioterápiás adatbázis építése. Az előadó nem titkolt szándéka volt, hogy újabb partnereket nyerjen meg az együttműködéshez, mellyel komoly érdeklődőkre talált a hallgatóság körében.

Jindra Planková, a katowicei Sziléziai Egyetem professzora két egykori hallgatójával, *Světлана Hrabínovával* és *Martina Kovářovával*, akik most a Pozsonyi Egyetem doktoranduszai, készített közös posztert *Oktatás a szakmai hozzá(nem)értésért* címmel.

Az előadók először kitértek az oktatás és nevelés fontosságára és különböző megközelítéseire, majd ismertették azt a négy alappillért, amelyek nézeteik szerint a tanulási folyamat sikerességéhez elengedhetetlenek. Ezek a következők:

1. Tanulás a felfedezésért: szűkebb értelemben tanulás magáért a tanulásért, tágabb értelemben a több forrásból való tanulás, amely a saját személyiségünk mellett fejleszti a koncentrációs képességet, az emlékezetet, a kreatív gondolkodást és a források közötti lavírozást.
2. Aktív tanulás: középpontban a szakmai fejlődés gyakorlati oldala. Beletartozik a csapatmunka megtanulása, a szociális viselkedés, valamint a kockáztatásra és a kezdeményezésre való hajlam. Idetartozik a tudásszervezés, az új tudás és munkamódszer elsajátításának képessége is.
3. Megtanulni az együttélést: az oktatás egyik alapfunkciója megtanítani, hogy mindannyian mások vagyunk, más nem, faj, rassz, kultúra és személyiség. A bevándorló-kérdés komoly probléma az oktatási rendszerek számára is.
4. Megtanulni a létezést: az oktatás fontos feladata az egyének fejlesztése, hogy tisztán láthassák önmagukat. Fontos, hogy mindenki reális ítélőképességet alakítson ki, ezzel pedig tisztán lássa önmagát, a képességeit, a világot, azon belül pedig az információ szerepét az egyének és a társadalom életében.

Az előadók ezután rátértek a könyvtárosképzésre, amelyben a változások szintén érezhetőek. Az információ a globális változások hatására középpontba került, a Sziléziai Egyetemen pedig először új mester-, majd új alapképzést hoztak létre, hogy alkalmazkodjanak a változásokhoz. Az új képzések az információkezelésen kívül a privát szektorral való együttműködésre is nagy hangsúlyt fektetnek.

E cikk szerzője *A helyi könyvtár fontossága a kö-*

zösség különböző csoportjai számára című poszterét mutatta be a konferencián. A Könyvtári Intézet városi könyvtárakat vizsgáló felmérése a *Könyvtári Figyelő* 2016. évi 2. számában jelent meg Tóth Máté és Jávorka Brigitta összefoglalásában. A szerző most ennek a kutatásnak egyik aspektusát elemezte tovább. A Könyvtári Intézet a városi könyvtári kör felmérését azért tartotta különösen fontosnak, mivel ők jelentik a magyar lakosság 35%-a számára „a könyvtárat”. Ugyanakkor – nem számítva a statisztikában közölt adataikat – meglepően kevés információval rendelkezünk róluk ez idáig. A kérdőíves felmérésre a magyarországi városi könyvtárak közel harmadától érkezett válasz. A kitöltők között sok szempontból jelentős eltérések voltak: nagyon különböző profilú intézményekről beszélhetünk, hiszen a válaszadókhoz tartozó városok lélekszáma 1700 és 63 000 fő között mozgott. A felmérésből a konferenciára kiemelt kérdés arra vonatkozott, hogyan érzik a könyvtárosok, mennyire fontos intézményük a helyi közösségi csoportok számára. A felsorolt célcsoportok a következők voltak: a város vezetői, vállalkozók, aktív dolgozók, fogyatékkal élők, idős emberek, nyugdíjasok, munkanélküliek, értelmiségiek, alacsony társadalmi státuszúak, felsőoktatási hallgatók, középiskolások, felső tagozatos általános iskolások, kisiskolások, kisgyermekes családok és óvodások. A válaszadóknak ötfokú skálán kellett behatárolniuk a könyvtár fontosságát.

Az eredmények alapján a könyvtárosokban az a tradicionális kép él, hogy az időseknek és a gyerekeknek különösen fontosak. Ugyanakkor kimutatható, hogy a gyerekek, ahogy nőnek, fokozatosan veszítik el az érdeklődésüket a könyvtár iránt. Az értelmiségieknek fontosabb, mint az alacsony társadalmi státuszúaknak, és legkevésbé a város vezetése és a vállalkozók számára tartják fontosnak intézményüket.

A szerző korrelációs analízist készített, amely során összefüggéseket keresve összevetette a válaszokat a GDP-vel és a település lélekszámával. Az adatok alapján a GDP főleg negatív korrelációt mutat, vagyis minél magasabb a GDP egy területen, annál kevésbé fontos a könyvtár például a felsőoktatási hallgatók és a középiskolai diákok számára, és fordítva. Egyedül az értelmiségiek és a vállalkozók számára válik egyre fontosabbá a könyvtár tevékenysége a GDP növekedése mellett. A település lélekszámával pozitívan korrelál a kisgyermekes családok és az idősek számára való fontosság, vagyis minél nagyobb egy település, annál fontosabb számukra a könyvtár. Azonban erős negatív korreláció látható a lakosságszám, illetve az iskolások, a fogyatékkal élők, az aktív dolgozók és

az alacsony társadalmi státuszúak számára való fontosság között. A részkutatás eredményei megerősítették a korábbiakat, miszerint a könyvtárhasználat magasabb szociális státusszal párosul.

Jitka Feberová, Lucie Korhoňová, Petr Urválek és Richard Papík, a prágai Károly Egyetem munkatársai *Információs műveltség és open access koncepciók a Károly Egyetemen* címmel készítettek posztert. Az intézmény stratégiájában és jövőbeli terveiben ezek a pontok ugyanis kulcspozícióba kerültek. A fejlesztésekben azonban nem csak a könyvtárnak, hanem más szereplőknek is nagy szerepet szánunk. A központi könyvtár elkészített egy modellt, amelyben négy részre osztotta a résztvevőket, akik valamilyen formában kapcsolódnak egymáshoz, azonban mind rendelkeznek önálló feladatokkal a koncepció alakításában. A csoportok a következők voltak: BA-s és MA-s hallgatók; kutatók, tudósok, tanárok; értékteremtők, könyvtárosok; egyetemen kívüliek (pl.: középiskolások).

A központi könyvtár jelenleg egy olyan keretrendszer sarokköveinek letételére készül, amelyek lehetővé teszik az információs műveltség oktatásának egyetemi szintű megvalósulását. Ennek érdekében az egyetem más részeivel együttműködve több olyan oktatási programot szervez, ahol elektronikus forrásokat kell használni. A cél, hogy a hallgatókat már az egyetem megkezdésekor bevonják az oktatásba (például a doktoranduszok és a fogyatékos hallgatók oktatásában már részt vállal a könyvtár). Mindemellett a könyvtár mindent megtesz annak érdekében, hogy közvetítőként szolgáljon az információs szektor szereplői számára.

Az intézmény aláírta a *berlini deklarációt* a nyílt hozzáférés támogatásáról. Az egyetem egészére vonatkozó szabályozás még nem készült el, de számos munkacsoport már az open access formában történő publikációra törekszik. A kutatások legfőbb megrendelője az Európai Bizottság, mely az open access publikációt is támogatja, és a *Horizon 2020* programban pedig egyenesen előírja.

A könyvtár a stratégia kialakítása érdekében szakértői csoportot hozott létre, hogy a témában felmerülő kérdéseket megvitassák. 2015-ben *Nyílt Hozzáférés Hetet* rendeztek az egyetemen a szabadon hozzáférhető tartalmak népszerűsítésére.

Könyvtárosi hivatás szekció

Luboš Glončák és Ludmila Rohoňová *Könyvtárosok a 21. században. Hogyan változtatta meg a digitalizáció a könyvtárosok munkáját?* címmel tar-

tottak előadást. A Szlovák Nemzeti Könyvtár munkatársai a digitális könyvtár és a digitális archívum létrehozását célzó 2012 és 2015 között megvalósult projekt tapasztalatairól beszéltek.

A digitalizálás folyamata több, homogén résztevékenységre bontható, de természetesen heterogén elemekkel is számolni kell. Az egyik legfontosabb kérdés az, milyen mértékben egységesíthetők azok a folyamatok, amelyeket az intézmény struktúrája eleve heterogénként kezel? A másik fontos kérdés, hogy a folyamatok kialakításához és menedzseléséhez milyen kompetenciákkal rendelkező könyvtárosokra van szükségünk?

A Nemzeti Bibliográfiai Osztály a digitalizált dokumentumokkal két szinten foglalkozik: a megőrzésért felelős osztállyal részt vesz a digitalizálásra szánt dokumentumok kiválasztásában (a választás a katalógusrekordok alapján történik tipológiai és tartalmi szempontokat figyelembe véve, illetve a felhasználói igényeket követve). A katalógusban található bibliográfiai adatok jelentik az alapot a digitalizáláshoz is. Ezek ellenőrzésén, szükség esetén javításokon és konvertáláson esnek át. A megfelelő bibliográfiai rekordok nélkül a digitalizált tartalmak sem rendelkezhetnek majd a megfelelő metaadatokkal. A digitalizálást végző belső munkatársak (vagy külső cégek) összepárosítják a bibliográfiai adatokat a digitális fájlokkal. A gyakorlatban számos problémára fény derült. Ilyen például, hogy a folyóiratok esetében bevett gyakorlat, hogy az egyes évfolyamokat együtt kezelik és közös kódot kapnak a katalógusban. Így viszont nem lehet tudni, hogy egy évfolyam pontosan hány számot tartalmaz, és a digitalizálásnál is problémás, hogy az egyes számokat külön lehessen kezelni a katalógusban is. Sokszor a metaadatok és a konkrét dokumentumok összepárosítása is problémába ütközik pl. címváltoztatás esetén az előző cím nem kerül feltüntetésre, lehetnek alternatív címek, stb. Minőségi problémák is felmerülhetnek: az összefűzött (bekötött) köteteket nehéz beszkenyelni, s a régi, sérült dokumentumokkal is nehéz bányászni.

A folyamatok megvalósításához olyan feldolgozókra van szükség, akik megtanulnak az új típusú technológiával bányászni, amellyel a digitális tartalmaknak megfelelő metaadatokat lehet előállítani. Ezek ugyanis a létrejövő digitális elem részeit képezik majd. Így a feldolgozók szerepe, és kompetenciaszükséglete is komolyan megváltozik.

Branislav Frk, az eperjesi és a brnói egyetem oktatója, *Profi könyvtárosok mint tudásmunkások* címmel tartott előadást. Sokféle értelmezése alakult ki annak,

hogy miben változott meg a könyvtári munka az elmúlt időszakban. Az előadó ezek közül az oktatással való kapcsolatot emelte ki. A könyvtárnak innovatív szolgáltatásaival szerepet kell vállalnia a tudásáramlásban és támogatnia kell az oktatást és a tanulókat, az élethosszig tartó tanulás alapjainak biztosítását pedig prioritásának kell tekintenie.

Az előadó a következő tanulási trendeket mutatta be:

- ⊙ személyre szabott tanulás: a tanulóknak olyan felületekre van igényük, amelyeket saját tanulási szükségletük szerint személyre szabhatnak, és ahol tárolhatják az érdeklődésüknek megfelelő dolgokat, amelyhez aztán bármikor bárhol szabadon hozzáférhetnek;
- ⊙ virtuális tanulási modellek: az oktatási intézmények is egyre inkább kialakítják a saját elektronikus oktatási felületeiket. A MOOC-ok és egyéb online kurzusok virágkorukat élik;
- ⊙ mobil és digitális nomád életstílus: a tradicionális munkakörnyezetek is megváltoznak, az új technológia pedig új munkamódszereket teremt, amely a könyvtári tereket is alkalmassá teszi helyszínül;
- ⊙ részvételi ismeretek: az internetnek és az online tárolt adatoknak hála a könyvtár most már sokkal szélesebb kört tud elérni, akár olyan lehetőségeket is használhat az innovatív kezdeményezői számára, mint a Kickstarter;
- ⊙ együttműködés lehetőségének biztosítása: az önálló tanuláson kívül nagy szükség van azoknak a tereknek a biztosítására is, ahol a tanulók találkozhatnak és együtt dolgozhatnak;
- ⊙ közösségi csomópontok: a könyvtárak nagy szerepet játszanak a közösségek fejlődésében, felkarolhatnak elnyomott rétegeket, amelyek helyzetét komolyan segíthetik;
- ⊙ zökkenőmentes tanulás: a jövő könyvtára még interaktívabb, ahol a látogatók számtalan formában hozzáférhetnek az információhoz.

A jövőben az információval és az online feladatokkal kapcsolatos számos dolgot robotok, programok fognak automatikusan elvégezni, így a tudásmunkások igazi szerepköre az információ feldolgozásában és annak kezelésében lesz, illetve abban, hogyan bányász az emberekkel, hogyan közvetíti feléjük az információt, hogyan segíti őket.

Olga Lauková és Blanka Snopková, a Besztercebányai Tudományos Könyvtár vezetője és munkatársa *a Könyvtárosok és információs szakemberek képzése kontra trendek, követelmények és a modern könyvtár elvárásai* címmel tartott előadást. Az előadók beszámoltak arról, hogy az elmúlt húsz évben a hu-

mánerőforrás-menedzsment komoly kihívást jelent Szlovákiában, és egyre nehezebb megfelelő képzettséggel rendelkező szakembert találni. Egy 2013. évi felmérés szerint a szlovák egyetemi könyvtárakban dolgozók 52%-ának nincs egyetemi könyvtáros végzettsége, és alig 14%-a rendelkezik mesterképzéses diplomával. A közkönyvtárakban csak egy fokkal jobban a helyzet: 54% középiskolai könyvtáros végzettséggel, 3% alapképzéses diplomával, 13% mesterképzéssel, míg 1% doktori fokozattal rendelkezik. Ráadásul sok könyvtáros fogja hamarosan elérni a nyugdíjkorhatárt. A munkaerőhiány már most komoly problémaként jelentkezik, de tíz éven belül súlyosan megzavarhatja a könyvtári rendszer működését.

A szlovák könyvtárakban is jelentkezik az igény azokra a szolgáltatásokra, amelyekhez a könyvtárosoknak új digitális kompetenciákat kell elsajátítania, illetve a szlovák élethosszig tartó tanulásról szóló stratégia alapján a könyvtárak törekednek arra, hogy multifunkcionális és multikulturális téré váltsanak, de ehhez új szemléletű könyvtárosokra van szükség.

A szlovák könyvtárosképzés a következőképpen épül fel: Pozsonyban egy középiskolában tanulhatnak az érdeklődők könyvtárosnak, míg egyetemi oktatás Pozsony mellett Zsolnában is zajlik. Mindkét egyetem rendelkezik alap, mester és doktori képzéssel, de amíg a pozsonyi tanszéken az információ kap nagyobb szerepet, addig Zsolná a kulturális örökség. Korábban Eperjesen is működött egyetemi könyvtáros képzés, de megszűnt. Ezen kívül a Szlovák Nemzeti Könyvtár kínálatában szerepel olyan akkreditált képzés, amely a tudásalapú társadalom könyvtárosait hivatott képezni három modulon (bevezetés, a közkönyvtáros, az felsőoktatási könyvtáros) keresztül.

Az előadók anyaintézményében 2015-ben készült felmérés a 70 munkatárs megkérdezésével. Közülük hatnak volt egyetemi, hétnek középiskolai végzettsége, hatan pedig a nemzeti könyvtár akkreditált képzésén vettek részt.

Ebben a szekcióban Magyarországot *Barátné Hajdu Ágnes*, az ELTE tanszékvezetője képviselte *Könyvtáros kompetenciák és a mesterképzéses oktatási forma* című előadásával. Bevezetőjében említést tett az MKE közreműködésével készülő könyvtáros életpályamodellről, majd ismertette a magyar oktatási rendszert, hogy megvilágítsa a könyvtáros tanár szak helyzetét. A Szegedi Tudományegyetemen 2008-ban alapított képzés fő célja, hogy olyan szakembereket neveljen, akik mind az iskolai könyvtárakban, mind pedig a közkönyvtárakban képesek lesznek a

könyvtárpedagógia módszereit alkalmazásával hatékonyan fejleszteni a gyerekek információs műveltségét. A képzés tantervének nagyobb tantárgycsoportjai a következők voltak: könyvtár és információs gazdaság, menedzsment, adatfeldolgozás, olvasással kapcsolatos ismeretek, információs rendszerek, iskolai könyvtáros ismeretek, a könyvtárpedagógia módszertana, illetve a szakmai gyakorlat.

2013-ban azonban megváltozott a képzés, és 4 szemeszterrel 10-re bővült. A legfőbb különbség pedig az, ahogy a bolognai rendszerben a tanároknak, úgy a könyvtáros-tanároknak is szakpárt kell választaniuk a könyvtári ismeretek mellé. A képzés során a hallgatóknak a szakmai alapozó ismeretek körébe tartozó tárgyakból 18 kreditet, míg a szakmai törzsanyag ismeretköréből 73 kreditet kell teljesíteniük.

Zlata Houšková, a Cseh Nemzeti Könyvtár munkatársa *Könyvtárosok élethosszig tartó tanulása Csehországban – Szintlépés?* címmel tartott előadást. A Nemzeti Könyvtár felméréseket készített a cseh könyvtárosok között azok végzettségének, korának és pénzügyi helyzetének vizsgálatára. A kérdőíveket szabálytalan időközönként, 5–8 évente küldték ki a könyvtárosoknak. A minta minden alkalommal reprezentatív volt. A legutóbbi felmérés 2012-ben történt, amikor 6455 könyvtári munkatárs, azon belül 5060 könyvtáros töltötte ki.

Az első felmérés 1999-ben készült, és az eredményei befolyásolták a könyvtári munkatársak információtechnológiai képzésének alakulását. 2004-ben megismételték a felmérést, hogy azonosítsák a könyvtáros pályával kapcsolatban tapasztalható trendeket, valamint megvizsgálják a besorolási kategóriákat. A következő, a 2012-es felmérés egyik eredménye a cseh könyvtárosok élethosszig tartó tanulását megfogalmazó koncepció kialakítása volt.

A trendek azt mutatják, hogy lassan csökken a nők többsége a szakmában. A férfiak főleg nagyobb és szakkönyvtárakban vállalnak állást, arányuk 1999 óta közel 5%-kal nőtt, így ma már a könyvtárosok közel 12%-a férfi.

Azonosítható trend még a könyvtárosok előregedése. A könyvtárosok 56,45%-a 41 és 60 év közötti, míg a korábbi felmérésben a legnagyobb korcsoport a 31–50 év közöttieké volt. A 60 éven felüliek aránya is eléri a 10%-ot, míg a 18 és 30 év közöttiek aránya csupán 12%.

Nővekszik az egyetemi végzettséggel rendelkező könyvtárosok aránya, de még mindig magas azok száma, akik semmilyen végzettséggel nem rendelkeznek, mégis szakmai pozícióban alkalmazzák őket. A városi

és kistéleplési könyvtárakban még a végzettség nélküli igazgatók száma is nőtt. Az egyetemen végzett könyvtárosok egy része pedig más területeken keres magának munkát.

Az utolsó felmérés a klasszikus rossz fizetési állapotokat tükrözte: a könyvtárosok átlagbére 19%-kal volt kevesebb, mint az állami átlagbér. A könyvtárosok mindössze 9%-a keres az állami átlag felett, ők többségében vezető pozícióban vannak. A könyvtári munkavállalók 91%-a soha nem éri el az átlagbért. Ez az anyagi helyzet nagyban befolyásolja a korfa és a képzettség alakulását, hiszen a pálya emiatt nem olyan vonzó a fiatal diplomások számára.

A trendek azt mutatják, hogy a könyvtárosok stabil munkavállalók, hosszú ideig maradnak egy munkahelyen. Lényegesen nőtt a könyvtárosok digitális műveltsége, egyenes arányban a könyvtár méretével, vagyis a nagyobb könyvtárak munkatársai jobbak ezen a területen. A munkáltatók azonban nem támogatják kellően a könyvtárosok továbbtanulási terveit, és más módszerekkel sem motiválják őket. Az idegen nyelvek ismerete is javult, különösen az angolé, többen beszélnek németül is, de egyre kevesebben oroszul. A nyelvi kompetencia is összhangban van a könyvtár méretével, illetve kiemelkednek a mezőnyből a szakkönyvtárak munkatársai.

A szerzők több konzekvenciát is levontak az eredmények alapján. Ilyen például, hogy nagyobb hangsúlyt kell fektetni a könyvtárosok továbbképzésére, akár e-learning formájában is, illetve mindenképpen javítani kell a fizetési feltételeken. A könyvtárosi munka tartalma a világgal együtt változik. Mára olyan kompetenciák kerültek előtérbe, amelyek nem feltétlenül vannak összhangban azokkal a kompetenciákkal, amelyekre az egyetem készítette fel a leendő könyvtárosokat, illetve amelyekkel a könyvtárosok évtizedek óta rendelkeznek.

2012-ben kezdődött a könyvtárosok élethosszig tartó tanulását támogató koncepció kialakítása, mely 2015-ben került elfogadásra. A koncepció a felmérések által feltárt problémákra kíván választ adni. A dokumentum előírja, hogy mely könyvtári munkakörben milyen végzettséggel kell rendelkeznie a munkavállalónak. A végzettség nem csak egyetemi lehet, más módokon is megszerezhető, pl. tanfolyamok elvégzésével, illetve tíz éves munkatapasztalattal kiváltható. Továbbá előírja, hogy valamennyi könyvtárosnak rendszeres időközönként továbbképezésen kell részt vennie, hogy megújítsa tudását a maga területén, illetve kibővítsé más területekre. A koncepció megvalósítása 2016-ban kezdődött.

Tamara Krajna, Katica Matković-Mikulčić, Marijana Mišetić és Raos Nevja közösen tartott előadást *Könyvtárosok és szakmai etika Horvátországban* címmel. A Horvát Könyvtárosok Egyesülete 1992-ben dolgozta ki etikai kódexét, amelyet 2002-ben újítottak meg.

Az előadók felmérték, milyen etikai dilemmákkal szembesülnek a horvát könyvtárosok napjainkban. A felmérésben 127 fő vett részt, akik különböző típusú könyvtárak munkatársai voltak, és legalább öt éve dolgoznak a könyvtárosként.

A többség szerint a nagyobb etikai problémák közé a szerzői jogi szabályok alkalmazása, a profizmus és az előítélet-mentesség, valamint a kollégák közötti kapcsolat nehézségei tartoznak. A különböző típusú könyvtárakban eltérő jellegűek a felmerülő etikai problémák is. (Például az iskolai könyvtárosok elsősorban a nem megfelelő finanszírozásra és ennek következtében a gyűjtemény hiányosságaira vezették vissza problémáikat. Például: mi a teendő abban az esetben, ha a tanár a saját gyermeke számára szeretne kölcsönözni, aki azonban egy másik iskolába jár, és így az adott iskola tanulói számára válik elérhetlenné a kikölcsönzött mű.)

Az egyetemi könyvtárosoknak főleg a szellemi tulajdonjogot érintő kérdésekben akad etikai problémája. Volt olyan, aki azt mondta, néha maga sem tudja megmondani, hol húzódik a határ a legális és a jogszerűtlen viselkedés között, illetve felmerült az a dilemma is, hogy amennyiben a két jog ütközik, akkor a hozzáféréshez vagy a szellemi tulajdonhoz való jognak kell-e „csorbulnia” a könyvtárban.

A közkönyvtáraknak a legtöbb problémája a fenntartókkal van: hogyan lehet etikusan elérni, hogy a fenntartók nagyobb figyelmet szenteljenek a könyvtárnak, amikor azok maguktól nem látják át annak fontosságát a közösség számára.

Valamennyi intézmény könyvtárosa úgy érzi, hogy a politikai viszonyok komoly hatással vannak rá, illetve a rendszer minden pontján felmerültek komoly etikai kérdések a vezetéssel kapcsolatban. Erre egy érdekes példa: mi az etikus viselkedés abban az esetben, ha a könyvtár vezetője nem kedveli valamelyik munkatársát, és hiába dolgozik az a lehető legjobban, a vezető mégsem fogja soha előléptetni vagy akár csak komolyabb feladattal megbízni?

A konferencián számos érdekes téma merült fel. Bizonyos problémák több országban is megjelentek, és ezek többsége számunkra sem volt ismeretlen. Azonban a reakciókat és a megoldási kezdeményezéseket elfogadásuk, átvételük előtt kritikusan át kell gondolni.

Beérkezett: 2017. március 16.